

Deltaprogramma | IJsselmeergebied

Verslag IJsselMeertop 27 maart 2013

Inhoud

Huzarenstuk op Urk | Een veilig en veerkrachtig
IJsselmeergebied | Bestuurlijke afronding | Het vervolg

Huzarenstuk op Urk

Bestuurders zijn het eens over de hoofdlijnen van de strategie, waarmee het IJsselmeergebied de opgaven van klimaatverandering en zeespiegelstijging aanpakt

Overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven werken samen aan de toekomst van een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied. Op de IJsselMeertop 2013 spraken honderddertig bestuurders hun steun uit voor de hoofdlijnen van een nieuwe strategie die dit mogelijk gaat maken. Een verslag van de dag.

Na een periode van brede strategische verkenningen is het nu tijd om een aantal wezenlijke keuzes te maken. Eén belangrijke knoop is al doorgehakt: het aanvankelijke idee dat het waterpeil in het IJsselmeergebied zou moeten meestijgen met het zeewater met maar liefst anderhalve meter, is definitief van de baan. In ieder geval tót 2050 volstaat het om het overtollige water te lozen in de Waddenzee door een combinatie van spuien en pompen. Bovendien, om beter te kunnen anticiperen op de grillen van het weer, wordt het waterpeil van het IJsselmeergebied flexibel beheerd. Meer flexibiliteit in de inrichting van de buitendijkse gebieden moet dit mogelijk maken. Dit is, samen met flexibel beheer en inrichting van de omliggende watersystemen én besparing op het gebruik, belangrijk om ook in de toekomst te kunnen voorzien in de zoetwatervraag. Ten slotte moet er ook blijvend worden geïnvesteerd in de veiligheid van dit complexe, en voor de Nederlandse delta zo belangrijke gebied. Het komende jaar werkt het Deltaprogramma IJsselmeergebied (DPIJ) de strategie verder uit om hem in 2014 te laten opnemen in het eindadvies van de deltacommissaris aan het kabinet.

Passende locatie

De derde IJsselMeertop van het DPIJ vindt dit jaar plaats op Urk. Gastheer is wethouder Gerrit Post. Wat hem betreft is voor een conferentie als deze geen passender locatie denkbaar. Urk bestaat duizend jaar, meldt hij enthousiast. Door de eeuwen heen viel het voormalige Zuiderzee-eiland onder verschillende besturen en overheden. Maar wie het er ook voor het zeggen had, de Urkers hebben zichzelf altijd moeten beschermen tegen het wassende water. Post: 'Dus toen er een aantal jaar geleden nog gesproken werd over een verhoging van het meerpeil met anderhalve meter, was er paniek in tent.' Dat inzicht is bijgesteld. Het gaat nu over twintig centimeter. En daar kunnen ze op Urk best mee leven, aldus Post.

De honderddertig bestuurders zitten verspreid over ronde tafels. Er komen vandaag veel mensen aan het woord. Er zijn negen discussierondes die gaan over de hoofdlijnen van de strategie en de manier waarop hieraan bestuurlijk vorm kan worden gegeven. Iedere deelnemer heeft een stemkastje waarmee hij zich mag uitspreken over de stelling in kwestie. Dagvoorzitter Lennart Booij leidt de conferentie door iedere stemronde. De BKIJ-duovoorzitters Bert Boerman en Henk Tiesinga, bijgestaan door Booij en DPIJ-programmadirecteur Hetty Klavers, verwoorden per ronde de conclusies.

Klavers benadrukt hoe belangrijk het is dat er vandaag een breed draagvlak komt voor de voorgestelde koers. Dit is absoluut nodig om de volgende stap te kunnen zetten: een verdere uitwerking van de hoofdlijnen en het borgen ervan in bestuurlijke afspraken. Consensus en draagkracht betekent volgens voorzitter Boerman echter niet dat er geen verschillen van mening mogen bestaan. 'Wederzijds begrip bevordert het eindresultaat.' Zijn collega voorzitter Tiesinga schetst de realiteit van het Deltaprogramma. Want linksom of rechtsom, Nederland moet reageren op de verandering van het klimaat en de zeespiegelstijging. Tiesinga: 'Als wij het niet doen, dan doen ze het in Den Haag wel voor ons!' Er is dus werk aan de winkel.

De IJsselmeergemeenschap

Klavers laat de zaal een korte animatiefilm zien waarin de uitdagingen voor het IJsselmeergebied treffend worden

samengevat. In het IJsselmeergebied hangt alles met elkaar samen en dat maakt het zulke complexe materie. Het is geen simpele opgave, weet Klavers. 'Hoe garanderen we de veiligheid en hoe zorgen we voor voldoende zoetwater? Niet voor niets zijn we nu al drieënhalf jaar aan het buffelen.' Het resultaat tot op vandaag zijn de vijf hoofdlijnen die het DPIJ heeft geformuleerd. Daar is veel denkwerk en overleg aan vooraf gegaan. Klavers geeft een korte uitleg en wijst tevens op de onderlinge samenhang tussen de hoofdlijnen.

De aanwezige bestuurders zijn betrokken bij de problematiek. Helemaal aan het eind van de IJsselMeertop stellen voorzitters Boerman en Tiesinga verheugd vast dat er in de loop van het Deltaprogramma een echte IJsselmeergemeenschap is ontstaan waarbinnen zes provincies, meer dan veertig gemeenten, zeven waterschappen en meer dan tweehonderd maatschappelijke organisaties zorgen voor een heel bijzondere dynamiek. 'Die dynamiek moeten we vasthouden,' vindt Boerman. Tiesinga merkt daar nog bij op dat het water niet zozeer een gemeenschappelijke vijand is, als wel een gemeenschappelijke vriend. 'Dit keer treden we niet op ná de ramp maar voorkomen we die juist.'

Hieronder volgt een korte weergave van de negen stem- en discussierondes.

Stemronde 1. De noodzaak.

Hoe overtuigend is het verhaal dat de bestuurlijke kerngroep vandaag presenteert? Kunnen de aanwezige bestuurders hiermee uit de voeten? Is dit een boodschap die zij zouden kunnen uitdragen voor de eigen achterban?

Klimaatverandering is van invloed op de veiligheid en zoetwatervoorziening. Tegelijkertijd willen we blijven wonen, werken en recreëren in het IJsselmeergebied. Dat is echter niet vanzelfsprekend. Daarom moeten we werken aan een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied. Maar deelt ook iedereen de noodzaak van deze bestuurlijke exercitie? Kort gezegd is nu het uitgangspunt dat we tot 2050 vooruit kunnen als we ingrijpen in het IJsselmeergebied (flexibel peil en flexibele inrichting), in de omliggende watersystemen (flexibel beheer en inrichting) en in het zoetwatergebruik (spaarzaamheid).

Stelling 1: Het verhaal van de BKIJ overtuigt mij.

Eens: 94%

Oneens: 6%

Ondanks dat het verhaal overtuigt ontbreken in de ogen van sommige deelnemers een aantal belangrijke zaken. Zo wordt een integrale visie op het IJsselmeergebied gemist, dus bezien vanuit meerdere beleidsterreinen. Dit zou een integrale gebiedsontwikkeling mogelijk maken. De deltabeslissing is 'slechts' het beginpunt van alles wat daarna moet gaan gebeuren. Ook missen sommigen de relatie met waterkwaliteit.

Stemronde 2. De hoofdlijnen van de voorkeursstrategie.

Na drie jaar vooronderzoek en intensief overleg ligt er nu een strategie op vijf hoofdlijnen. Onderling zijn deze hoofdlijnen nauw met elkaar verbonden.

Het komende jaar besteden we aan de uitwerking van deze hoofdlijnen en hoe die kan worden geborgd in bestuurlijke afspraken.

Stelling: De opgestelde strategie is dé manier om het IJsselmeergebied veilig en veerkrachtig te maken.

Eens 90%

Oneens 10%

Aan de ronde tafels wordt de stelling kort bediscussieerd. De discussie spitst zich al snel toe op de mogelijke details van de uitwerking. Zo pleit de LTO ervoor om de innovatiekracht te benutten, maar ook voor meer tijd voor de ontwikkeling van gewassen die minder water nodig hebben. Iemand anders merkt op ook graag een hoofdlijn te formuleren specifiek gericht op economische belangen. Weer een ander pleit ervoor om water langer in de gebieden zelf vast te houden voordat het wordt afgevoerd.

Stemronde 3. Tot 2050: spuien als het kan, pompen als het moet.

Door de plaatsing van extra pompvermogen bij de spuicomplexen in de Afsluitdijk kan het waterpeil in het IJsselmeergebied ongeveer hetzelfde kan blijven.

Tot in lengte van jaren zullen we water uit het IJsselmeer moeten afvoeren naar de Waddenzee. Als de zeespiegel het toelaat, lozen we het water door te spuien: dat is goedkoper en het meest effectief. Echter, als de zeespiegel of het weer spuien niet toelaten, kunnen we terugvallen op de pompen. Feit blijft: op den duur wordt het steeds spuien steeds lastiger.

Stelling: Tot 2050 gaan we spuien als het kan en pompen als het moet. Het DPIJ vindt dit een absolute voorwaarde voor een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied.

Eens: 100%

Oneens: 0%

De uitslag van deze stemronde leidt tot een groot applaus in de zaal. Deze hoofdlijn van de strategie kan op onverdeelde steun rekenen.

Stemronde 4. Wat doen we ná 2050?

In 2050 zijn de spuicomplexen op de Afsluitdijk afgeschreven. Wat dan? Er zijn drie opties. Wetende dat we nog veel moeten uitzoeken, welke variant heeft dan nu uw voorkeur?

1. Nu nog niets beslissen, maar wel rekening houden met mogelijk een beperkte stijging en in lijn hiermee een ruimtelijke reservering maken.
2. Blijven pompen en ongeveer het huidige meerpeil handhaven.
3. Het water in de meren (beperkt) laten meestijgen met de zee.

Omdat we nog veel moeten uitzoeken en veel nog onbekend is, is het wellicht moeilijk om deze vraag te beantwoorden. De vraag wordt vooral voorgelegd om opiniërend te horen hoe deelnemers hier op dit moment in zitten.

Stemming: Wetende dat we nog veel moeten uitzoeken, welke variant heeft dan nu uw voorkeur?

Variant 1: 60% Variant 2: 20% Variant 3: 14% Anders: 6%

Het is een complexe materie. Nu nog niets beslissen lijkt een veilige weg en laat ruimte voor de toekomstige ontwikkelingen. Het biedt echter geen zekerheden, men zal ruimtelijke reserveringen moeten maken. De keuze om door te gaan met pompen en min of meer het huidige peil te handhaven biedt overheden en marktpartijen zekerheid bij investeringen. RWS wil de optie openlaten om het water in de meren ná 2050 toch beperkt te laten meestijgen. Daartoe gaat het de kosten en de baten van een beperkte meerpeilstijging in beeld brengen. Alle drie de varianten worden nader uitgewerkt.

Stemronde 5. Blijven investeren in waterveiligheid.

Waterveiligheid verdient onze onaflatende aandacht. Goede dijken zijn onontbeerlijk. We stappen over op een risicobenadering. Iedereen in Nederland kan rekenen op eenzelfde basisveiligheid. We kijken niet alleen naar de kans van een overstroming, maar ook naar de risico's voor de inwoners en de economie achter de dijk. Afhankelijk van de regionale context kan de norm van een dijkvak dus variëren. Door het risico centraal te stellen, is meerlaagsveiligheid mogelijk. Behalve laag 1 – preventie(dijken), bestaat dit concept uit nog twee andere lagen: laag 2 – ruimtelijke inrichting en laag 3 – rampenbestrijding, voor als het echt misgaat.

Stelling: Met de risicobenadering kunnen we de gevolgen van een overstroming beter en doelmatiger beheersen.

Eens 86%

Oneens 14%

Een grote meerderheid van de bestuurders schaart zich achter de risicobenadering. Op rationele gronden. De nieuwe benadering vraagt echter wel om klip-en-klare communicatie, om verwarring te voorkomen.

Stemronde 6. Veiligheid buitendijkse gebieden.

De veiligheid achter de dijken is op landelijk niveau genormeerd. Ook is duidelijk afgesproken wie waarvoor verantwoordelijk is. Dit laatste is ook voor de buitendijkse gebieden het geval. Het daadwerkelijke beschermingsniveau kan echter per provincie verschillen, afhankelijk van het vastgestelde beleid. In de praktijk wordt een groot deel van de zorg bij de bewoners en bedrijven neergelegd.

Stelling: Ook over de veiligheid in de buitendijkse gebieden moeten we duidelijk maken waarvoor de overheid verantwoordelijk is en waarvoor burgers en bedrijven.

Eens 97%

Oneens 3%

Deze problematiek roept een principiële vraag op: hoever reikt de publieke verantwoordelijkheid in buitendijkse gebieden en in hoeverre is waterveiligheid hier een private verantwoordelijkheid? De overheid moet in ieder geval bewoners en bedrijven informeren over de wederzijdse verantwoordelijkheden in de buitendijkse gebieden en over de risico's die men er loopt. Ook moet de overheid zorgdragen voor vluchtmogelijkheden in geval van een calamiteit. Iemand merkt op dat het te makkelijk is om te zeggen dat iedereen in de buitendijkse gebieden daar op eigen risico woont. Zodra het fout gaat kijkt men immers toch naar de overheid.

Stemronde 7. Verbinding tussen veiligheid en flexibel peilbeheer en flexibele inrichting.

De opgaven van waterveiligheid en zoetwatervoorziening zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De vijf hoofdlijnen van de strategie zijn dat ook. Een ingreep ten gunste van één van de hoofdlijnen, zou daarom ook gunstig moeten zijn voor één of meerdere van de andere hoofdlijnen.

Een geringe peilstijging heeft al snel gevolgen voor één of meerdere functies. De peilfluctuaties van een flexibel peilbeheer veronderstellen daarom meer flexibiliteit in de inrichting van de buitendijkse gebieden, die dat beheer mogelijk maakt. Alleen op die manier kan de veiligheid worden gegarandeerd en kan er recht gedaan worden aan al de verschillende belangen.

Er moet dus meer adaptief vermogen worden gecreëerd om te reageren op de veranderingen van het klimaat. De uitwerking van deze vraag geschiedt aan de hand van investeringen in dijken en buitendijkse gebieden, die tegelijkertijd een impuls zouden kunnen bieden voor de inrichting van die gebieden. Een van de grote vragen daarbij is wie de financiering daarvan voor zijn rekening neemt.

Stelling: Als u investeert in dijken of buitendijkse gebieden, moet tegelijkertijd een impuls gegeven worden aan de inrichting van de buitendijkse gebieden, zodanig dat meer flexibiliteit in het peilbeheer mogelijk wordt.

Eens 83%

Oneens 17%

Een belangrijk punt in de discussie is wat ook al wordt genoemd in de toelichting: de financiën. Een impuls zal de investeringskosten verhogen en de vraag is vooral wie voor de kosten gaat opdraaien.

Stemronde 8. Zoetwatervoorziening: drie communicerende hoofdlijnen.

Zouden we richting 2100 voor de zoetwatervraag alleen kunnen terugvallen op de zoetwatervoorraad in het IJsselmeer, dan zou het zomerpeil wellicht toch nog moeten stijgen, misschien wel met één meter. Dit kunnen we alleen voorkomen als we inzetten op een combinatie van de volgende drie hoofdlijnen:

1. Flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en alle randmeren
2. Flexibel beheer en inrichting omliggende watersystemen
3. Besparen gebruik.

Stelling: Om grote peilstijgingen in de verre toekomst te voorkomen, moeten we voor de zoetwatervoorziening in de zomer ook voluit inzetten op besparen gebruik en flexibel beheer en inrichting van de omliggende watersystemen.

Eens 93%

Oneens 7%

Dit roept bij sommigen de vraag op waar het hierbij om gaat. Is het gebruik het probleem of bijvoorbeeld de bestrijding van verzilting? De afvoerverdeling van zoetwater bij Pannerden na 2050 is een bestuurlijk belangrijk onderwerp. Er wordt gerefereerd aan het deelprogramma Zoetwater, dat nog steeds spreekt van een mogelijke peilstijging van 90 centimeter in het IJsselmeergebied. De aanwezigen benadrukken dat hiervoor geen draagvlak bestaat in het gebied.

Stemronde 9. Welke bestuurlijke afspraken maken we?

Dijkgraaf Luc Kohsiek introduceert het onderwerp en spreekt de deelnemers persoonlijk aan. 'Wat brengt ons bij elkaar? Allemaal hebben we iets met het IJsselmeergebied. De een kan niet zonder de ander en acties moeten we afstemmen. Maar hoe houden we al die draadjes die nu zijn ontstaan vast ná de deltabeslissingen? Vallen we terug op de oude overlegstructuren? Nee, toch zeker! We hebben geleerd dat dat niet meer kan. Zo uitgebreid als nu hoeft denk ik ook niet meer. Maar wat dan wel? Ik zie voor me dat we jaarlijks bijeenkomen om informatie en kennis te delen die nodig zijn voor het vervolg. Een gezamenlijk uitvoeringsprogramma ligt hieraan ten grondslag, waarover we bestuurlijke afspraken moeten maken.'

Stelling: We moeten voor de uitvoering van de strategie een nieuw soort bestuurlijke afspraken maken.

Eens 93%

Oneens 7%

Na deze stemming komen in een inventarisatie onder de deelnemers samengevat de volgende elementen naar boven:

- Maak afspraken. Over de samenwerking tussen hoofd- en regionale watersystemen, over dynamisch peilbeheer, over financiering en over kennisontwikkeling;
- Kies voor passende bestuursvormen;
- Heb ook voor de maatschappelijke organisaties, die belangrijke partners zijn bij de uitvoering van de strategie;
- Hou elkaar jaarlijks op de hoogte van de voortgang, werk aan een integrale visie voor het IJsselmeergebied en hou verbinding met de landelijke ontwikkelingen.

Een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied

De vijf hoofdlijnen van de kansrijke strategie

Fase 3 van het Deltaprogramma IJsselmeergebied is afgerond met een kansrijke strategie. De Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied, aangevuld met alle betrokken gedeputeerden en dijkgraven, heeft deze 12 april 2013 vastgesteld. Daaraan vooraf ging op 27 maart de IJsselMeertop, waar bestuurders uit het gehele gebied de strategie met elkaar bespraken en hun steun ervoor uitspraken. In de komende fase werkt het Deltaprogramma IJsselmeergebied de kansrijke strategie verder uit tot de voorkeurstategie.

Alle bestuurders van provincies, waterschappen, gemeenten en het Rijk ontvingen in aanloop naar de IJsselMeertop een programmakrant, met daarin een beschrijving van de kansrijke strategie. In het kort bevat de strategie de volgende vijf hoofdlijnen:

1. Pompen als het kan, spuien als het moet. Deze strategie voor water afvoeren bij de Afsluitdijk voorkomt grote peilstijgingen in het IJsselmeer.
2. Flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en alle randmeren. Het peil wordt door het jaar heen flexibeler dan nu het geval is. Daarnaast kunnen we meebewegen met de actuele ontwikkelingen. Het peil is daardoor niet ieder jaar hetzelfde. Het is belangrijk buitendijkse gebieden zo in te richten dat deze om kunnen gaan met een flexibel peil.
3. Het IJsselmeergebied kan veel zoet water leveren. Toch is het goed om te kijken hoe we in de omliggende watersystemen efficiënter met het beschikbare zoetwater om kunnen gaan.
4. Welke mogelijkheden zien afnemers van zoet water om het verbruik te verminderen? Hoe kunnen we stimuleren dat het verbruik wordt verminderd.
5. Tot slot moeten we investeren in waterveiligheid door de dijken te onderhouden en te versterken. Op enkele plekken lijkt het verstandig om extra te investeren in de veiligheid. We kijken wat de optimale mix is tussen preventie, ruimtelijke inrichting en rampenbestrijding.

Aanvullend daarop moet de economische betekenis van het gebied een duidelijke plaats krijgen binnen de strategie. Voor de uitwerking en de uitvoering van de strategie is duidelijk dat de communicatie over de risicobenadering zorgvuldig moet gebeuren en dat de afstemming met de andere deelprogramma's goed moet zijn om tot een voorkeurstategie te kunnen komen.

Bestuurlijke afronding

De BKIJ, aangevuld met de overige betrokken gedeputeerden en dijkgraven (BKIJ-XL), heeft de uitkomsten van de IJsselMeertop op 12 april 2013 besproken. Duovoorzitter Tiesinga roemde de eensgezindheid die op de top naar boven kwam. Hij heeft er alle vertrouwen in dat de samenwerkende partners de kansrijke strategie de komende fase uitwerken tot een gezamenlijke voorkeurstrategie. En dat zij daarnaast vastleggen wie wat gaat doen om het advies ook daadwerkelijk uit te voeren.

De BKIJ-XL heeft de volgende conclusies voor de kansrijke strategie getrokken:

- De aanwezigen zijn het in grote lijnen eens over de hoofdlijnen van de kansrijke strategie, zoals verwoord in de programmakrant;
- Met de kansrijke strategie is een richting ingezet die we kunnen uitwerken;
- Economie en de kansen daarvoor vragen een duidelijkere en heldere plaats in de strategie;
- De drie varianten voor de waterafvoer na 2050 worden alle drie nader uitgewerkt.

Daarnaast concludeerden zij dat nog drie zaken van groot belang zijn voor de uitwerking en uitvoering van de strategie:

- De risicobenadering vraagt om zorgvuldige communicatie;
- De afstemming met de andere deelprogramma's moet goed zijn om tot een voorkeurstrategie te kunnen komen;
- De financiële stromen die gemoeid zijn met de uitwerking van de strategie moeten goed uitgelijnd zijn.

Het vervolg

De kansrijke strategie krijgt een plaats in het Deltaprogramma 2014. De teksten hiervan worden eind juni besproken in het Nationaal Bestuurlijk overleg.

Daarnaast wordt de kansrijke strategie in de laatste fase van het DPIJ uitgewerkt tot een voorkeurstrategie voor het peilbeheer voor de middellange en lange termijn in het IJsselmeergebied. Dit is het eindresultaat van het DPIJ. De samenwerkingspartners uit het IJsselmeergebied geven met deze voorkeurstrategie weer hoe in hun ogen het gebied veilig en veerkrachtig kan worden. Het is een samenspel van waterbeheer en ruimtelijke ordening in zowel de meren als de omliggende gebieden.

provinsje fryslân
provincie fryslân

provincie Utrecht

provincie
Gelderland

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

Waterschap
Amstel, Gooi en Vecht

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Dit is een uitgave van het **Deltaprogramma | IJsselmeergebied**
Postbus 600 | 8200 AP Lelystad
dpj@rws.nl

Foto voorkant: Theo Bos
Overige foto's: Paul Hilkens
Kijk voor meer informatie op
www.delta-programmaijsselmeergebied.nl

Mei 2013